# KÕIKIDE PÜHAKUTE PÄEV AD 2026
# Ilm 21:1–4 (Js 60:18–21; Mt 5:1–12 või Jh 11:32–44)

**1 Ma nägin uut taevast ja uut maad; sest esimene taevas ja esimene maa olid kadunud ning merd ei olnud enam.**

**2 Ja ma nägin püha linna, uut Jeruusalemma, taevast Jumala juurest alla tulevat, valmistatud otsekui oma mehele ehitud mõrsja.**

**3 Ja ma kuulsin valju häält troonilt hüüdvat: «Vaata, Jumala telk on inimeste juures ning Tema asub nende juurde elama ning nemad saavad Tema rahvaiks ning Jumal ise on nende juures nende Jumalaks.**

**4 Tema pühib ära iga pisara nende silmist ning surma ei ole enam ega leinamist ega kisendamist, ning valu ei ole enam, sest endine on möödunud.»**

> Ja ma nägin uut taevast ja uut maad – esimene taevas ja esimene maa olid ju ära läinud ja merd ei ole enam. Ja püha linna, uut Jeruusalemma, ma nägin alla tulemas taevast Jumala juurest, valmis seatud otsekui pruut, ehitud oma mehe jaoks. Ja ma kuulsin suurt häält troonilt, ütlemas: «Vaata, Jumala telk inimeste keskel, ja Ta asub nende keskel telkima ja nad saavad olema Tema rahvad ja Jumal ise saab olema nende keskel nende Jumal. Ja Ta pühib ära iga pisara nende silmist ja surma ei saa enam olema ega leina ega hädakisa ega valuvaeva saa enam olema – sest esimesed asjad on ära läinud.»

## Sissejuhatus

Ilmutusraamat on kirjutatud tõenäoliselt 1. sajandi lõpukümnendil, selle ajalooliseks taustaks on keiser Domitianuse (valitsemisaastad 81–96 pKr) aegne kristlaste tagakiusamine[1], mis kajastub Ilmutusraamatus võitlusena lohe ja tema metsaliste ning Talle ning Tema tunnistajate vahel. Ilmutusraamatut on iseloomustatud ka kui «liturgilist prohvetinägemust», mis kõrvutab maapealse tagakiusatud, võitleva kiriku olukorra taevas toimuva lakkamatu jumalateenistusega kui ühelt poolt eeskuju ja eesmärgi, teisalt aga keset kõige lootusetumaid katsumusi julgustava, kinnitava ja lootust andva igavese eesmärgina.

Raamatu nimi on pärit selle algussalmist: ἀποκάλυψις[2] Ἰησοῦ Χριστοῦ ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεός δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει – «Jeesuse Kristuse ilmutus, mille Jumal Temale on andnud, et ta näitaks oma sulastele, mis peatselt peab sündima.» Samas salmis nimetatakse ka ilmutuse või nägemuse kirjapanijat: καὶ ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ τῷ δούλῳ αὐτοῦ Ἰωάννῃ – «Ta näitas

---

[1] On ka neid, kelle arvates on Ilmutusraamatu ajalooliseks taustaks keiser Nero (valitsemisaastad 54–68 pKr) ajal aset leidnud kristlaste tagakiusamine.

[2] Sõna ἀποκάλυψις – «ilmutus», «ilmumine», «avalikuks saamine» – tuleneb verbist ἀποκαλύπτω – «ilmutama», «avaldama», «teatavaks tegema» –, mis tähendab sõnasõnalt – nagu ka ladina *revelo* – «katet eemaldama».

seda, läkitades oma ingli oma sulase Johannese juurde.»

Vanas kirikus vaieldi Ilmutusraamatu kanoonilisuse üle, ent mitmed olulised kirikuisad ja teoloogid, nende hulgas Irenaeus ja Athanasius, on selles alati kindlad olnud. Küsimusi on tekitanud ka see, kes oli ilmutuse saaja ja raamatu kirjapanijana nimetatud Johannes. Kiriku traditsioonilise seisukoha järgi on tegemist sama apostel ja evangelist Johannesega, kellelt pärinevad neljas evangeelium ja kolm kirja. Oluliseks kinnituseks sellele on peetud Ilmutusraamatu enda sisu, mis tõenäoliselt ei oleks leidnud üleüldist aktsepteerimist pühakirjana, kui see ei pärineks niivõrd autoriteetsest allikast.

Ilmutusraamat on suunatud eeskätt seitsmele Väike-Aasia kogudusele, millele mõeldud läkitustega ta algab (Ilm 1:4–3:22). Johannese kirjelduse järgi oli tegemist Issanda päevaga, s.t pühapäevaga, mil ta «vaimus olles» nägi Issandat Jeesust Kristust ennast, kes teda esmalt surmani kohutas ja siis julgustas, andes talle seejärel käsu kõik järgnev üles tähendada (Ilm 1:10–19).

Tegemist on Uue Testamendi ainsa prohvetiraamatuga, millele tuleb läheneda samamoodi, nagu Vana Testamendi prohvetitele, pidades meeles prohvetikuulutuste tavapärast kolme ajalist ja sisulist tasandit: vahetu, peatselt saabuv ja kaugemasse tulevikku (lõpuaegadesse) suunatu. Kahest viimasest arusaamiseks on hädavajalik esimese adekvaatne, võimalikult ajastu- ja ajalootruu mõistmine.

Sellest lähtudes on – iseäranis Väike-Aasia kogudustele suunatud läkitusi silmas pidades – arusaadav, et Ilmutusraamat on kirjutatud eeskätt julgustusena ja meeleparanduskutsena parajasti aset leidva ja tulevikus veelgi ägeneva tagakiusu ning sellest tuleneva languseohu olukorras: «Tuleta siis meelde, kust sa oled langenud, ja paranda meelt ning tee esimese armastuse tegusid! Muidu ma tulen su juurde ning lükkan su lambijala asemelt, kui sa ei paranda meelt… Paranda siis meelt, muidu ma tulen varsti su juurde ning sõdin nende vastu oma suu mõõgaga… Keda iganes mina armastan, neid kõiki ma noomin ja karistan. Ole siis innukas ja paranda meelt!» (Ilm 2:5.16; 3:19)[3]

Seitsmele kogudusele mõeldud läkitustele järgneb tegelik «ilmutus» või nägemus, mille sisuks on lühidalt kokku võttes Kristuse ja Tema tunnistajate ning saatana või metsalise ja tema omade vaheline võitlus, mis kajastab kiriku tagakiusamist ja kristlaste kannatusi ning kinnitab neid, kes jäävad ustavaks, teadmisega, et viimane sõna, tegelik meelevald ja võit on Jumalal ja «Tema Kristusel»: «Maailma kuningriik on saanud meie Issanda ja Tema Kristuse omaks ning Tema valitseb kuningana igavesest ajast igavesti… Nüüd on käes pääste ja vägi ning meie Jumala kuningriik ning Tema Kristuse meelevald, sest välja on heidetud meie vendade süüdistaja, kes süüdistab neid Jumala ees päeval ja

[3] Ainus, keda otseselt ei manitseta meeleparandusele, on Filadelfia kogudus, kellele öeldakse selle asemel: «Ma tulen varsti. Pea kinni, mis sul on, et ükski sinu pärga ei võtaks!» (Ilm 3:11)

ööl.» (Ilm 11:15; 12:10)

See ei tähenda, et kristlased ei pea kannatama – vastupidi, nagu Issand ise on «Tall, kes on tapetud» (Ilm 5:12) ja on meid «lunastanud meie pattudest oma verega» (Ilm 1:5), nii peavad ka need, kes Talle ustavaks jäävad, läbi minema «suurest viletsusest» (Ilm 7:14)

Ilmutusraamatu keskmes seisavad kolm seitsmeosalist visiooni, mida võib kujutada järgmise tabelina:

| Seitse pitserit | Seitse pasunat | Seitse kuldkaussi |
|---|---|---|
| Esimesed viis pitserit<br>(Ilm 6:1–11) | Esimesed viis pasunat<br>(Ilm 8:6–9:12) | Esimesed viis kuldkaussi<br>(Ilm 15:1–16:11) |
| | Kuues pasun – suured tapatalgud<br>(Ilm 9:13–21) | Kuues kuldkauss – suur sõda Jumala päeval (Harmagedoon)<br>(Ilm 16:12–16) |
| Kuues pitser – praeguse maailma lõpp<br>(Ilm 6:12–17) | Seitsmes pasun – praeguse maailma lõpp ja uue algus<br>(Ilm 11–15–19) | Seitsmes kuldkauss – praeguse maailma lõpp<br>(Ilm 16:17–21) |
| Seitsmes pitser – teise visiooni sissejuhatus<br>(Ilm 8:1–5) | Võitlus Kristuse ja Tema tunnistajate ning lohe ja metsaliste vahel, mis juhatab sisse kolmanda visiooni<br>(Ilm 12:1–14:20) | |

Ilmutusraamatu lõpuosa moodustavad nägemused viimsest võitlusest ja kohtust ning uuest, taevast alla tulevast Jeruusalemmast, milles need, kes on ustavalt vastu pidanud, «valitsevad kuningatena igavesest ajast igavesti» (Ilm 22:5). Raamatu epiloogiks (Ilm 22:6–21) on manitsus selle sõnadest kinni pidada, hoiduda rüvedusest ja teha õigust teha ning oma rüüd [Talle veres][4] puhtaks pesta, et pärida meelevald süüa elupuust ja minna sisse Jumala linna väravast.

## Keelelisi märkuseid

**Uut** – καινὸν – sõna καινός tähistab kasutamata, seniolematut või varasemast paremat, varasemat kvalitatiivselt ületavat uut.

**Olid kadunud** – ἀπῆλθαν – sõna ἀπέρχομαι tähendab «ära minema», «lahkuma».[5]

---

[4] Vrd Ilm 7:14: «Need on need, kes tulevad suurest viletsusest ning on pesnud oma rüüd ja teinud need valgeks Talle veres»

[5] Osas käsikirjadest on selle asemel παρῆλθεν – «olid mööda läinud/möödunud», nii on ka 1739. aasta Piiblis: «olli möda läinud».

**Merd** – ἡ θάλασσα – sõna θάλασσα tuleneb tõenäoliselt sõnast ἅλς – «sool» – ja tähendab eeskätt «meri», kuigi võib tähistada ka järve[6]. Isegi ilma määrava artiklita võib sõna θάλασσα tähistada ka konkreetset merd, Piiblis eeskätt Vahemerd ja Punast merd.

**Ei olnud** – οὐκ ἔστιν – sõnasõnalt: «ei ole».

**Jeruusalemma** – Ἰερουσαλὴμ – nime Ἰερουσαλήμ – יְרוּשָׁלַיִם või יֵרוּשָׁלַ֫ם – tõlgitakse kristlikus traditsioonis sageli kui «rahu linn».[7]

**Valmistatud** – ἡτοιμασμένην – sõna ἑτοιμάζω tähendab «valmis seadma», «valmis panema», «[ette] valmistama».[8] Siin on see sõna passiivses kõneviisis.

**Ehitud** – κεκοσμημένην – sõna κοσμέω tuleneb korrastatud ilmaruumi, maailma, maailma asjadekorraldust tähistavast sõnast κόσμος ning tähendab «korrastama», «korda seadma», «ette valmistama», ka «kaunistama», «ehtima».[9] Siin on see sõna passiivses kõneviisis.

**Asub…elama** – σκηνώσει – σκηνόω tähendab «telkima», «telki püstitama». Siin on see sõna tuleviku ajavormis.[10]

**Rahvaiks** – λαοὶ – sõna λαός tähistab nii kogu rahvast kui kuskil koos olevat rahvahulka või mingi paiga (linna, maakoha) rahvast.

**Kisendamist** – κραυγὴ – sõna κραυγή – «hüüd», «hüüatus», «karje» – tuleneb verbist κράζω – «valju häälega hüüdma», «karjuma», «kisendama», samuti (väga sarnaselt eestikeelsele vastele) «kraaksuma».

**Valu** – sõna πόνος tähistab eeskätt vaeva, rasket tööd ja pingutust ning sellest tulenevalt kurnatust, samuti viletsust, piina, kannatust ja valu.

**On möödunud** – ἀπῆλθαν – «on ära läinud».[11]

---

[6] Nagu sõna λίμνη, mille esmaseks tähenduseks on «järv», võib tähistada ka merd.

[7] Paljude keeleteadlaste pärineb Jeruusalemma nimi küll hoopis iidselt ugariti jumaluselt Šalimilt.

[8] Seda sõna kasutatakse ka valitsejate eel välja saadetud teevalmistajate tegevuse tähistamiseks, nt: «Valmistage Issandale tee, tehke tasaseks tema teerajad!» (Mt 3:3)

[9] Siit on pärit ka sõna «kosmeetika».

[10] 1739. aasta Piiblis: «temma tahhab nende jures kui telgi sees ellada».

[11] 1739. aasta Piiblis: «essimessed asjad on ärraläinud».

**Sisuline analüüs**

Kui Ilmutusraamatu esimene pool kujutab endast peaasjalikult nägemust praegusest maailmaajastust – võitlevast Kirikust maa peal ja juba võidutsevast Kirikust taevas –, siis neljateistkümnenda peatüki keskel suundub pilk tulevikku: inglid kuulutavad saabuvat kohut ning Issand ise valmistub viimseks lõikuseks. Viieteistkümnendas ja kuueteistkümnendas peatükis kirjeldatakse maailma ja inimeste peale tulevaid nuhtlusi ning järgnevates peatükkides kohtumõistmist ja võitu metsalise ja tema kaaslaste üle. Kõlab rõõmusõnum peatsest Talle pulmast, Kristuse taastulekust ning lõplikust võidust saatana üle, kes heidetakse tule- ja väävlijärve, kus ta peab igavesti piinlema.

Sellele järgneb surnute ülestõusmine ja nende üle kohtu mõistmine, mille järel tehakse lõpp nii surmale kui surmavallale. Õiged – need, kes on pesnud oma rüüd Talle veres ning kelle nimed leitakse Eluraamatust – lähevad Uue Jeruusalemma igavesse rõõmu, need aga, kelle nimesid Eluraamatus ei ole, visatakse nagu saatangi tulejärve. Ei ole enam midagi äraneetut ning need, kelle laubal on Jumala Talle nimi, saavad näha Tema palet ja «valitsevad kuningatena igavesest ajast igavesti» (Ilm 22:5).

Nägemus tulevasest õndsusest juhatatakse sisse Ilmutusraamatu kahekümne esimese peatüki alguses. Johannes näeb «uut taevast ja uut maad; sest esimene taevas ja esimene maa olid kadunud ning merd ei olnud enam» (Ilm 21:1). Jumal täidab oma rahva ammused igatsused ja omaenda iidse tõotuse: «Vaata, ma loon uue taeva ja uue maa. Enam ei mõelda endiste asjade peale ja need ei tule meeldegi, vaid rõõmutsetakse ja ollakse igavesti rõõmsad.» (Js 65:17) Uue taeva ja uue maa ootusest kõneleb ka apostel Peetrus oma teises kirjas, manitsedes oma lugejaid elama nii, et see, mis aegade lõpul sünnib, ei oleks neile hävinguks, vaid õnnistuseks: «Issanda päev tuleb nagu varas. Siis hukkuvad taevad raginal, algained lagunevad lõõmates ning maad ja tema tegusid ei leita enam. Kui see kõik nõnda laguneb – missugused siis peate olema teie pühas eluviisis ja jumalakartuses, oodates ja kiirendades Jumala päeva tulemist, mil taevad põledes lagunevad ja algained lõõmates ära sulavad. Meie ootame aga Tema tõotuse järgi uusi taevaid ja uut maad, kus elab õigus.» (2Pt 3:10–13)

Nagu Johannese nägemuses, nii seostuvad ka vanade prohvetite ettekuulutuses uus taevas ja uus maa uue, varemeist üles ehitatud, puhastatud ja tõeliselt püha Jeruusalemmaga, kus ei ole enam jälgegi endistest needustest ning kus Jumal ise on alati oma rahva keskel, sõna otseses mõttes hüüdeulatuses: «Vaata, ma loon Jeruusalemma rõõmuks ja ta rahva rõõmustuseks. Mina rõõmutsen Jeruusalemma pärast ja tunnen rõõmu oma rahvast; seal ei ole enam kuulda nutu- ega hädakisahäält. Seal ei ole enam imikut, kes elab ainult mõne päeva, ega rauka, kellel ei täitu ta päevade määr, nooreks peetakse seda, kes sureb saja-aastaselt, ja neetuks seda, kes ei saa sadat aastat täis. Nad ehitavad kodasid ja elavad neis, istutavad viinamägesid ja söövad nende vilja. Nad ei ehita teistele elamiseks, ei istuta teistele söömiseks, sest mu rahva eluiga on otsekui puu eluiga ja mu valitud kasutavad ise oma kätetööd. Nad ei näe asjata vaeva ega sünnita lapsi hirmu jaoks, sest nad on Issanda õnnistatud sugu ja koos

nendega on õnnistus nende võrseil. Enne kui nad hüüavad, vastan mina; kui nad alles räägivad, olen mina kuulnud. Hunt ja tall käivad koos karjas, lõvi sööb õlgi nagu veis ja mao toiduks on põrm: ei tehta paha ega kahju kogu mu pühal mäel, ütleb Issand.» (Js 65:18–25)

Seda, et uue taeva ja uue maa nägemuses ei ole kohta merel, ei pea ilmtingimata mõistma nii, et tulevases maailmas merd polegi, vaid pigem tuleb seda tõlgendada sümboolselt – sest merel on eriti Vanas Testamendis tugev sümboolne tähendus: meri kehastab kaost ning – iseäranis siis, kui mõtleme tormisele, mäslevale merele – pattu ja Jumalast lahutatust. Mere kujutamist algse kaose sümbolina kohtame juba loomisloo alguses: «Maa oli tühi ja paljas ja pimedus oli sügavuse peal ja Jumala Vaim hõljus vete kohal.» (1Ms 1:2), ning prohvetid teavad, et just meres elab too «keerdunud madu» ja «lohe» (Js 27:1), kelle salvamine (Am 9:3) on sama hukatuslik, nagu olid tema meelitussõnad paradiisiaias (1Ms 3:1jj).

Johannes nägi merest tõusvat metsalist (Ilm 13:1), kes sai oma meelevalla ja väe lohe käest (Ilm 13:2) ning kes teotab Jumalat (Ilm 13:5) ja püüab hävitada Tema pühasid (Ilm 13:7). Viimaks nuhtleb Issand nii meremadu kui neid, kes on temaga, ja tapab nad (vrd Js 27:1) – nii ongi see, et Johannese nägemuses uuest taevast ja uuest maast ei ole enam merd, märk Jumala võidust saatana ja tema käsilaste üle.

Mäslevale, kaost ja Jumalale vastu hakkamist kujutavale merele vastandub Johannese nägemuses Jumala aujärje ees olev tüüne klaasmeri (Ilm 4:6), mis praegu on küll «otsekui tulega segatud» (Ilm 15:2), s.t otsekui lahinguväli, millel heitlevad need, kes seisavad Talle vere väel vastu metsalisele ning «hoiavad alal Jumala käske ja Jeesuse usku» (Ilm 14:12), teades, et kui nad peavad vastu ja jäävad ustavaks, siis nad «võivad hingata oma vaevadest, sest nende teod lähevad nendega kaasa» (Ilm 14:13).

Uus Jeruusalemm on Jumala linn – Tema ise on selle «meister ja ehitaja» (Hb 11:10). Johannes näeb seda püha linna «taevast Jumala juurest alla tulevat, valmistatud otsekui oma mehele ehitud mõrsja» (Ilm 21:2). Olulised on mõlemad: nii see, et Uus Jeruusalemm on taevast päritolu, kui ka see, et ta tuleb alla maa peale, mitte ei tõuse maa pealt taevasse. Jumal teeb uueks kõik, nii maise kui taevase, nii loomuliku kui üleloomuliku, nii füüsilise kui vaimse – teeb uueks ja ühendab, viies lõpule selle, mis sai alguse Tema igavese Sõna lihakssaamises.

Sünnib see, mille kohta apostel Paulus ütleb: «Seepärast jätab mees maha oma isa ja ema ning hoiab oma naise poole, ja need kaks saavad üheks. See saladus on suur: ma räägin Kristusest ja kogudusest.» (Ef 5:31j) Taevane Jeruusalemm – Püha Linn, milles hakkavad elama need, «kes tulevad suurest viletsusest ning on pesnud oma rüüd ja teinud need valgeks Talle veres» (Ilm 7:14) –, on otsekui oma peigmehe jaoks valmistatud ja kaunilt ehitud mõrsja. Siin on oluline tähele panna, et mõlemad verbid – «valmistatud» ja «ehitud» – on passiivses kõneviisis: erinevalt tavapärasest ei ole see mitte pruut ise, kes on end peigmehe jaoks valmis seadnud, vaid see on Peigmees –

Kristus –, kes on «armastanud kogudust ja loovutanud iseenese tema eest, et teda pühitseda, olles ta puhastanud vees pesemisega sõna läbi, et kogudust iseenda ette seada kirkana, nii et tal ei oleks plekki ega kortsu ega muud sellesarnast, vaid et ta oleks püha ja laitmatu» (Ef 5:25–27).

Juba varem oli Johannes kuulnud suure rahvahulga võiduhüüdu taevast: «Issand, meie Jumal, Kõigeväeline, on hakanud valitsema kuningana! Rõõmustagem ja hõisakem ja andkem Talle au, sest Talle pulmad on tulnud ning Tema naine on ennast seadnud valmis ja talle on antud, et ta riietuks säravasse puhtasse peenlinasesse.» (Ilm 19:6–8) Taas, nagu uue taeva ja uue maa puhul, on tegemist juba Vanas Testamendis kasutatud võrdpildiga. Prohvetid kõnelevad Jeruusalemmast ja selle rahvast kui Issanda armastatust, Tema abikaasast või mõrsjast: «Nagu peigmees tunneb rõõmu pruudist, nõnda tunneb su Jumal rõõmu sinust.» (Js 62:5)

Samas ei vaiki prohvetid sellestki, et Jumala mõrsja pole sugugi alati oma abikaasale truudust pidanud: «Sina olid kindel oma ilus ja hoorasid oma kuulsuse varal ning pillasid oma armatsemisi igale möödaminejale. Sa võtsid oma ehteasjad minu kullast ja hõbedast, mis ma sulle olin andnud, ja valmistasid enesele mehekujusid ning armatsesid nendega. Mu leiva, mis ma sulle andsin – ma söötsin sind nisuteradega, oliivide ja meega –, panid sa nende ette magusaks lõhnaks.» (Hs 16:15.17.19) Jumal karistab oma truudusetut rahvast tema pattude eest, ent ei hülga teda: «Aga mina pean meeles oma lepingut sinuga su nooruspäevilt ja tahan sinuga teha igavese lepingu. Siis sa mõtled oma eluviisidele ja häbened, kui sa võtad oma õed, kes on sinust vanemad või kes on sinust nooremad, ja ma annan nad sulle tütreiks – hoolimata sinu lepingupidamisest. Ma teen sinuga oma lepingu ja sa saad tunda, et mina olen Issand, et sa mõtleksid ja häbeneksid ega avaks enam oma suud häbi pärast, kui ma sulle andeks annan kõik, mis sa oled teinud, ütleb Issand Jumal.» (Hs 16:60–63)

Sarnase tõotuse leiame prohvet Jesaja raamatust, kusjuures siin on selgelt näha ka seos uue, püha ja imeliselt kaunistatud taevase linnaga: «Ära karda, sest sul ei ole vaja häbeneda, ja ära tunne piinlikkust, sest sa ei jää häbisse, vaid unusta oma noorpõlve häbi ja ära meenuta enam oma lesepõlve teotust! Sest sinu Looja on su mees, vägede Issand on Tema nimi; sinu lunastaja on Iisraeli Püha, Teda nimetatakse kogu maailma Jumalaks. Sest nagu hüljatud ja sügavasti kurvastatud naist kutsub sind Issand. Ja noorpõlve naine – kas teda saakski põlata? ütleb su Jumal. Ma jätsin su maha üürikeseks hetkeks, aga ma kogun sind suure halastusega. Ülevoolavas vihas peitsin ma oma palge silmapilguks su eest, aga ma halastan su peale igavese heldusega, ütleb Issand, su lunastaja. Sina vilets, vintsutatu, trööstimatu! Vaata, ma ehitan sind türkiisikividega ja rajan su aluse safiiridest. Ma teen su müürisakmed rubiinidest, su väravad säravatest juveelidest ja kogu su ringmüüri kalliskividest.» (Js 54:4–12)[12]

---

[12] «Ja linna müüril on kaksteist aluskivi ning nende peal Talle kaheteistkümne apostli nimed. Ja linna müüri aluskivid on ehitud igasuguste kalliskividega. Kaksteist väravat on kaksteist pärlit, iga värav ühest pärlist, ning linna tänav on puhtast kullast otsekui läbipaistev klaas.» (Ilm 21:14.19.21)

Nagu öeldud, viib Jumal taevase Jeruusalemma maa peale toomisega lõpule selle, mis sai alguse Tema igavese Sõna lihakssaamises: «Ja ma kuulsin valju häält troonilt hüüdvat: «Vaata, Jumala telk on inimeste juures ning Tema asub nende juurde elama ning nemad saavad Tema rahvaiks ning Jumal ise on nende juures nende Jumalaks.»» (Ilm 21:3) Taevane Jeruusalemm on eeskätt elava Jumala linn (Hb 12:22) – selle Jumala linn, kes elab koos oma rahvaga ning on nende Jumal.

Johannes kasutab seda nägemust kirjeldades sama võrdpilti, mida oma evangeeliumi alguses: «Ja Sõna sai lihaks ja elas meie keskel, ja me nägime Tema kirkust nagu Isast Ainusündinu kirkust, täis armu ja tõde.» (Jh 1:14) Kesksel kohal on siin sõnad σκηνή – «telk» – ja σκηνόω – «telkima» – just niisuguse, Iisraeli rahva kõrberännakut ning sellele eelnenud pääsemist Egiptuse orjapõlvest ja järgnenud jõudmist Tõotatud Maale meelde tuletava võrdpildiga illustreerib Johannes Kristuses teostunud lunastust ning selle täielikuks saamist taevases kirkuses ja õndsuses.

Kogudusetelk, mille Mooses Jumalalt saadud juhtnööride järgi ehitada lasi, oli Jumala ligiolu paik – samamoodi, nagu hiljem Jeruusalemma tempel. Jumala auhiilgus oli kogudusetelgi üle päeval pilve- ja öösel tulesambana, juhatades rahvast nii päeval kui öösel, et valgustada teed, mida nad pidid Tõotatud Maale jõudmiseks käima. Ent juba Vanas Testamendis tõotab Jumal olla oma rahva keskel hoopis uuel, inimkätega valmistatud telgist mõõtmatult täiuslikumal viisil: «Ma panen oma eluaseme teie keskele ja mu hing ei põlga teid ära. Ma käin teie keskel ja olen teie Jumal, ja teie peate olema mu rahvas. Ja minu eluase on nende juures: mina olen neile Jumalaks ja nemad on mulle rahvaks. Ma panen nende sisse oma Seaduse ja kirjutan selle neile südamesse; siis ma olen neile Jumalaks ja nemad on mulle rahvaks.» (3Ms 26:11j; Hs 37:27; Jr 31:33)

Sõna sai lihaks, Jumal sai inimeseks Jeesuseks Kristuseks, kelles Jumal ja inimene on küll segunematult, ent lahutamatult ühendatud – seda ühendust ei saa enam miski olematuks teha, sest «ei surm ega elu, ei inglid ega peainglid, ei praegused ega tulevased, ei väed, ei kõrgus, ei sügavus ega mis tahes muu loodu suuda meid lahutada Jumala armastusest, mis on Kristuses Jeesuses, meie Issandas» (Rm 8:38j). Jumala telk on inimeste juures, Ta elab nende keskel ning nemad on Tema rahvas ja Tema on nende Jumal.

Kõik see, mis oli enne, on möödas – «on ära läinud», kui sõnasõnalt tõlkida. Möödas on sõda, verevalamine, tagakiusamine – neid asju, mis on möödas ja mis ei saa enam kedagi ohustada, on Johannese nägemuse kohaselt seitse: meri, pisarad, surm, lein, hädakisa, valuvaev ja öö (Ilm 21:1.4; 22:5). Kindlasti ei ole seitse – täiuslikkuse arv – siin juhuslik, vaid tähistab seda, et «midagi äraneetut ei ole enam» (Ilm 22:3). Kõige selle asemel on Jumala lakkamatu ligiolu: «Neile ei ole vaja lambivalgust ega päikesevalgust, sest Issand Jumal ise valgustab neid, ning nemad valitsevad kuningatena igavesest ajast igavesti.» (Ilm 22:5)

Taas on näha iidsete tõotuste täitumist: «Issanda vabaksostetud pöörduvad tagasi ning tulevad Siionisse hõisates. Nende pea kohal on igavene rõõm: rõõm ja ilutsemine valdavad neid, aga kurbus ja ohkamine põgenevad ära. Mina rõõmutsen Jeruusalemma pärast ja tunnen rõõmu oma rahvast; seal ei ole enam kuulda nutu- ega hädakisahäält. Ta neelab surma ära igaveseks ajaks. Ja Issand Jumal pühib pisarad kõigilt palgeilt ning kõrvaldab oma rahva teotuse kogu maalt.» (Js 35:10; 65:19; 25:8)

Tõepoolest, surma ega midagi sellega kaasnevat või sellest põhjustatut ei ole enam. Jumal viskab surma ja surmavalla tulejärve (Ilm 20:14), surma astel on katki murtud, «surm on neelatud võidusse» (1Kr 15:54). See, kes on surma ära võitnud, on Kristus, Jumala Tall – oma vere läbi, oma süütu kannatamise ja surma läbi. Seesama Kristus, kelles Jumal ja inimene on lahutamatult ühendatud, kes «oli surnud ning on jälle elavaks saanud» (Ilm 2:8) ning elab inimeste keskel otsekui telgis igavesti.

Temaga koos elavad Tema lunastatud, kellele Ta on tõotanud: «Vaata, ma teen kõik uueks! Võitja pärib selle kõik ning mina saan temale Jumalaks ja tema saab minule pojaks» (Ilm 21:5.7). Need on «need, kes oma rüüd pesevad, et neil oleks meelevald süüa elupuust ning nad võiksid minna väravaist linna sisse» – siis, kui Issand, keda nad pikisilmi ootavad, oma kirkuses surma ja põrgu võitjana tagasi tuleb.

**Jutluseks**

Kõikide pühakute püha (ladina keeles *Festum Omnium Sanctorum*) juured ulatuvad kristliku kiriku esimestesse sajanditesse, mil hakati tähistama märtrite surmapäevi. Kuna märtrite arv üha kasvas, tekkis peagi vajadus ka ühise mälestuspäeva järele. Nii tähistati idakirikus juba 4. sajandil kõigi märtrite mälestuspäeva – sellest annavavad tunnistust püha Efraim Süürlase ja püha Johannes Kuldsuu kirjutised. Antiookia kirikus hakati kõigi märtrite mälestuspäeva pühitsema Nelipühale järgneval pühapäeval ning see tava on idakiriku liturgilises traditsioonis säilinud tänapäevani. Esialgu austatigi sel pühal eeskätt märtreid, järk-järgult laienes mälestamine aga kõigile pühakuile, sealhulgas neile, kelle nimed ja elulood on teadmata.

Läänekirikus oli pühakutepäeva kujunemisloos määrava tähtsusega Rooma *Pantheoni* pühitsemine Jumalaema ja kõikide märtrite kirikuks paavst Bonifatius IV poolt 13. mail 609. või 610. aastal. 8.–9. sajandil kandus Pühakutepäeva tähistamine 13. mailt aga tasapisi 1. novembrile – traditsiooniliselt seostatakse seda paavst Gregorius III-ga (731–741), kes rajas Rooma Püha Peetruse basiilikasse kõigile pühakuile pühendatud kabeli.

Keskajal kujunes Pühakutepäevast läänekiriku tähtsamaid pühi, mida tähistati nii vigiilia kui oktaaviga – viimase kehtestas 15. sajandil paavst Sixtus IV. Kõikide pühakute pühale järgneval päeval, 2. novembril, tähistatakse lääne traditsioonis Kõikide usus lahkunute mälestuspäeva ehk Hingedepäeva, mis kujunes eraldi

liturgiliseks tähtpäevaks peamiselt Cluny kloostri mõjul 10.–11. sajandil. Need kaks päeva moodustavad sisulise terviku: Pühakutepäeval austab Kirik kõiki neid, kes on jõudnud taeva kirkusesse, Hingedepäeval aga palvetab nende eest, kes on siit ilmast lahkunud ja kelle igavene saatus on meile teadmata. Pühakutepäeva ja Hingedepäeva ühine sõnum on Kristuse meelevalla ja ka Tema kiriku ulatumine üle surma piiride ning kõikide kristlaste ühine kutsumus pühadusele ja igavesele osadusele Jumalaga.

EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi on teise lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (Js 60:18–21) Jumala tõotus päästa oma rahvas vägivallast, rüüstamisest ja hävitusest ning valmistada talle igavene valgus ja kirkus maal, mille Issand ise talle kingib. Evangeeliumiks (Mt 5:1–12) on kas õndsakskiitmised Jeesuse Mäejutluse algusest või Johannese evangeeliumi kirjeldus Laatsaruse üles äratamisest (Jh 11:32–44).

Vana Testamendi lugemise seostamine Johannese nägemusega uuest taevast, uuest maast ja uuest Jeruusalemmast on väga lihtne, evangeeliumitekstidega on asi pisut keerulisem. Esimese puhul võiks ühisosana näha kontrasti Jeesuse jüngrite praeguse olukorra ja tulevase õndsuse tõotuse vahel, teise puhul aga sõnumit sellest, et Jeesus, kes on ülestõusmine ja elu (Jh 11.25), on surma ära võitnud ning tahab teha selle võidu osaliseks kõik need, kes Temasse usuvad ja end Tema armu hoolde usaldavad. Huvitava seosena Laatsaruse ülesäratamise looga võib näha Ilmutusraamatu kinnitust, et Issand «pühib ära iga pisara nende silmist» (Ilm 21:4), mida omapärasel kombel ilmestab Evangeeliumi tunnistus sellest, kuidas Jeesus Laatsaruse haua juures seistes nuttis (Jh 11:35). Need on meie Issanda pisarad, Tema valu, Tema kannatus, Tema rist ja surm, mille läbi Jumal kuivatab meie pisarad ja kingib meile mitte ainult praeguse elu mõneks ajaks jätkumise, nagu Laatsarusele, vaid igavese elu rõõmu ja kirkuse.[13]

Pühakutepäevale ja pühakute austamisele mõeldes on paslik meenutada Augsburgi usutunnistuse apoloogia XXI peatükis öeldut: «Meie usutunnistus kiidab pühakute austamise heaks. Ja seda tuleb teha kolmel viisil. Esimene on tänamine. Me peame Jumalat tänama selle eest, et Ta on meile näidanud oma halastust, et Ta on ilmutanud soovi inimesed päästa, et Ta on andnud kirikule õpetajaid ja muid ande. Ja neid ande tuleb kõigiti esile tõsta, sest nad on ülimad, ja kiita tuleb ka pühakuid, kes on neid ande ustavalt kasutanud, nii nagu Kristus kiidab ustavaid kaupmehi. Teine austamine kujutab endast meie usu kinnitamist. Kui me näeme, et Peetrusele anti tema salgamine andeks, siis see julgustab ka meid, nii et me usume seda kindlamini, et arm on tõepoolest patu vastu üliküllaseks saanud. Kolmas austamine seisneb kõigepealt usu ning sellest lähtuvalt kõigi muude vooruste jäljendamises, mida igal inimesel tuleb teha vastavalt oma kutsumisele.»

---

[13] Siin on huvitav mõelda sellelegi, et surnud ja surnuist üles äratatud Laatsaruse nimi tähendab «Jumal on aidanud» ning terma leinava õe Maarja nime üheks võimalikuks tähenduseks on «kibe» või «mõru».

Ilmutusraamatu tekstile jutlustades võib ühelt poolt keskenduda Jumala armule Jeesuses Kristuses ning võidule kuradi, patu ja surma üle, teisalt aga kõigi kristlaste kutsumusele kasvada pühaduses ning taevasele õndsusele, mille Jumal on pannud tallele nende jaoks, kes «on pesnud oma rüüd ja teinud need valgeks Talle veres» (Ilm 7:14) ja võivad teada, et kui nad on ustavad surmani, saavad nad oma Issandalt pärjaks elu (Ilm 2:10).

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidena:

1. Apostel Johannes sai Patmose saarel pagenduses viibides nägemuse nii praeguse maailmaajastu kohta, mida märgistavad kannatused, võitlus ja surm, kui uue taeva ja uue maa kohta, kus pole enam midagi äraneetut (Ilm 22:3). Nagu Johannes, nii pidid ka need, kellele ta oma nägemuse edasi andis, kogema kannatusi ja tagakiusu, võitlust ja surma. Ilmutusraamatu sõnum on julgustav: Issand kinnitab oma rahvale, et viimane sõna ei jää mitte kurjale, patule ega surmale, vaid Temale, kes on võtnud enda peale kogu inimelu tegelikkuse ning on meid oma kannatuste, surma ja ülestõusmise läbi lunastanud. Kõik, mis lahutab inimest Jumalast, möödub, «läheb ära» – just seda tähendab ka märkus, et kaost ja jumalavastast mässu sümboliseerivat merd ei ole enam. Langenud maailm, mida täidavad kannatused ja ülekohus ning mille lahutamatuks osaks on kaotusevalu, pisarad, hädakisa ja lein, ei ole igavene – igavene on see, mille Jumal kingib omadele siis, kui Ta lunastuse lõpule viib ja kõik uueks teeb. Seda tõotust kinnitavad ka need, keda meenutatakse Pühakutepäeval: hoolimata kõikvõimalikest katsumustest jäid nad Kristusele ustavaks ning julgustavad meid oma eeskujuga, näidates, et kogu oma lootust Jumala armule pannes võime meiegi teada, et meid ootab ees imeline tulevik.
2. Seda imelist, mida me igatseme ja mille osaliseks Jumal tahab meid teha, kehastab Johannese nägemuses uus Jeruusalemm, mis tuleb alla taevast, olles valmistatud ja ehitud otsekui pruut oma mehe jaoks. Siin tasub tähele panna, et Johannes ei näe mitte maise linna tõusmist taevasse (nagu meie jõudmist igavikku tavaliselt kujutletakse), vaid taevase linna laskumist taevast maa peale. See on pilt, mis näitab, et Jumal ise tuleb inimeste juurde, et igavesti nende keskel elada. See on sellesama lunastussündmuse lõplik täitumine, mis sai alguse Jumala Poja lihakssaamises: «Sõna sai lihaks ja elas meie keskel.» (Jh 1:14) Uus Jeruusalemm, mille taevast alla tulemist Johannes näeb, on Kristuse mõrsja – Tema Kirik, kelle Ta on oma verega lunastanud ning keda Ta jätkuvalt puhastab ja pühitseb. Sest meie ise ei saa ennast päästa, me ei saa «pühakuks hakata», vaid ainult Kristus saab meid pühitseda ja igaveseks eluks valmistada. Nii ei austa me ka Pühakutepäeval mitte mõnede erakordsete inimeste erakordseid saavutusi, vaid Jumala armu, mis teeb meiesugused patused inimesed pühaks, ühendades nad Kristusega, et nad elaksid uut elu usus, meeleparanduses ja armastuses.
3. Ehk kõige liigutavam tõotus Johannese nägemuse juures on see, et Jumal pühib ära iga pisara oma rahva silmist ning kinnitab, et surma, leina, hädakisa ega valuvaeva

pole enam. Jumal tunneb meie valu ja vaeva, Ta teab, millest Ta räägib, Ta ei vaata meie kannatuste peale kuskilt kaugelt ega kõrgelt, vaid Ta on neid ise kogenud. Laatsaruse ülesäratamisest kõnelevas Evangeeliumis öeldakse, et Jeesus nuttis (Jh 11:35) – justnimelt selleks, et pühkida ära meie pisarad. Jumala inimeseks saanud Poeg võttis enda peale meie valu, nuttis meie pisaraid, läks meie eest surma ja võitis selle. Surnuist üles äratatud Laatsarus pidi mõne aja pärast ikkagi surema – Kristus aga ei sure enam iialgi ning on oma risti ja ülestõusmise läbi avanud meilegi tee igavesse ellu. Just see on kõigi pühakute lootus ja rõõm ning just see on ka meie lootus, rõõm ja kutsumus: kutsumus jääda ustavaks Kristusele, lasta Tal ennast pühitseda, käia Tema järel, kuni jõuame sinna, kus näeme Teda palgest palgesse ja elame igavesti Tema armastuses.